

Deelrapport

Evaluatie aanbod deskundigheids- bevordering kindermishandeling

Uitgevoerd in het kader van de
evaluatie Beleidsbrief Bestrijding
van Kindermishandeling

Amsterdam, april 1994
Van Dijk, Van Soomeren en Partners
Anneke van Hoek
Agnes van Burik

Inhoudsopgave

	Pagina:
1 Inleiding	1
2 Beschrijving aanbod	3
3 Voorgeschiedenis en verspreiding STAT-trainingen	6
3.1 Voorgeschiedenis en ontwikkeling trainingsaanbod	6
3.2 Aantal deelnemers per jaar	7
3.3 Verspreidingsactiviteiten	8
3.4 Redenen tegenvallende deelname en aanpassingen aanbod	8
4 Resultaten enquête	11
4.1 Respons enquête en doelgroepbereiking	11
4.2 Beoordeling training	15
4.3 Toetsingen van de beoogde effecten	16
4.4 Samenvatting en conclusies	20
5 De toekomst	21

1 Inleiding

Een echte omvangrijke training op het gebied van kindermishandeling¹, die open staat voor alle betrokken beroepsgroepen, was er tot voor kort niet. In de Beleidsbrief Bestrijding van Kindermishandeling is deze leemte gesignaleerd. WVC heeft daarom in 1990 extra financiële middelen ter beschikking gesteld voor de ontwikkeling en uitvoering van een deskundigheidsbevorderend programma op het gebied van kindermishandeling. Dit cursusaanbod was bedoeld voor werkers binnen de jeugdhulpverlening.

In het kader van de evaluatie van de Beleidsbrief is nagegaan:

- hoe de ontwikkeling en uitvoering van het aanbod is verlopen;
- in hoeverre de doelen die geformuleerd zijn ten aanzien van de beoogde effecten en het bereik van het aanbod zijn gerealiseerd.

Geraadpleegde evaluatie-bronnen en leeswijzer

Teneinde een beeld te krijgen van het aanbod van deskundigheidsbevordering op het gebied van kindermishandeling, is gesproken met de heer Boon, beleidsmedewerker van de landelijke vereniging van secretarissen van de Raad voor de Kinderbescherming, de heer Kok van het SNOV, de heer Fortuyn van STAT, mevrouw Looibach van de Raad voor de Kinderbescherming Rotterdam, de heer Schoof van de VKM en mevrouw Boddendijk van de Centrale Rino Groep. De beschrijving van het bestaande aanbod is weergegeven in hoofdstuk 2.

Om zicht te krijgen op de procesmatige aspecten rondom de ontwikkeling van het STAT-trainingsaanbod is gesproken met mevrouw David van Circon en de heren Fortuyn van STAT, Schoof van de VKM, Pijnacker van het VOG en Baartman uit de adviesgroep.

In deze interviews kwamen onder meer de volgende onderwerpen ter sprake:

- De taak en verrichte activiteiten van de verschillende betrokkenen.
- Het functioneren van de projectgroep en de adviesgroep.
- Gesignaleerde knelpunten bij de samenwerking, het ontwikkelen van het cursusmateriaal, de verspreiding en de uitvoering van het trainingsaanbod en mogelijke oplossingen daarvoor.
- Toekomstverwachtingen en -plannen.

In hoofdstuk 3 wordt op grond van deze interviews een beschrijving gegeven van de voorgeschiedenis en ontwikkeling van het trainingsaanbod en wordt uitgebreid stilgestaan bij de problemen rondom de verspreiding van het aanbod.

Vervolgens zijn de deelnemers aan de STAT-trainingen geënquêteerd om een beeld te verkrijgen van de bereikte doelgroep en om het oordeel van de cursisten over de training en het effect daarvan op hun werkwijze na te kunnen gaan. Tevens wordt nagegaan in hoeverre de door WVC geformuleerde doelen zijn gerealiseerd.

1 In de Beleidsbrief wordt de omschrijving van kindermishandeling aangehouden die door de Raad voor het Jeugdbeleid wordt gehanteerd. Binnen het evaluatie-onderzoek houden we dezelfde omschrijving aan. Deze luidt als volgt: *Kindermishandeling is elke vorm van voor het kind bedreigende en gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de opvoeders het kind in de afhankelijkheidsrelatie, actief of passief, opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend aan het kind in de vorm van fysiek letsel en/of psychische stoornissen.*

In hoofdstuk 4 wordt verslag gedaan van de uitkomsten van deze enquête.
Hoofdstuk 5 sluit af met een blik in de toekomst. Zowel in de enquête als in de interviews is aan toekomstplannen en -wensen aandacht besteed.

2 Beschrijving aanbod

Er bestaan verschillende cursussen op het gebied van (seksuele) kindermishandeling:

- 1 **De Centrale Rino Groep** organiseert sinds 1990 eens per jaar de workshop "Behandeling van seksueel misbruikte adolescenten".
In totaal hebben ongeveer 45 personen aan deze workshop deelgenomen. De deelnemers zijn voornamelijk afkomstig uit de (ambulante en residentiële) jeugdhulpverlening.
Doel van de cursus: verdieping van kennis en vaardigheden ter behandeling van seksueel misbruikte jongeren; ervaringsgericht werken met casuïstiek van cursisten.
Inhoud van de cursus: voorwaarden voor de behandeling, het opbouwen van een werkkrelatie, durven praten over seksualiteit, omgaan met loyaliteiten, grenzen van de hulpverlener en samenwerken met andere betrokkenen.
- 2 **De Vereniging tegen Kindermishandeling (VKM)** geeft regelmatig cursussen op het gebied van kindermishandeling. Jaarlijks worden bepaalde doelgroepen aangewezen waarvoor cursussen ontwikkeld en geïmplementeerd worden².
Getracht wordt, met name ter ondersteuning van de implementatiefase, de betreffende beroepsorganisaties hierbij te betrekken. Zo is in 1993 samen met het NIZW een cursus voor buurtnetwerken ontwikkeld en ook al enkele keren gegeven³. Doel is om deze cursus in 1994 in totaal aan 50 buurtnetwerken te geven, wat betekent dat deze cursus dit jaar nog ongeveer 14 keer gegeven gaat worden. In 1993 is er een cursus voor medewerkers van kinderopvangverblijven gegeven en in 1994 zal een cursus voor verpleegkundigen ontwikkeld worden, die in 1995 geïmplementeerd zal worden.
Naast het actief ontwikkelen en aanbieden van cursussen voor specifieke beroepsgroepen, verschaft het VKM passief cursusmodellen en ander werkmateriaal aan hun regio-contactpersonen. Dit om de contactpersonen te voorzien van werkmateriaal voor hun voorlichtingsactiviteiten.
- 3 **De Stichting Noordelijke Orthopedagogische Voorzieningen (SNOV)** verzorgt sinds enkele jaren cursussen op het gebied van (seksuele) kindermishandeling voor m.n. gezinsvoogdij-verenigingen.
- 4 **De Hogeschool Friesland** heeft op verzoek van het regionale samenwerkingsorgaan Friesland een module kindermishandeling ontwikkeld. Andere Hogescholen kennen zo'n module niet.
- 5 Vanuit **Jeugddorp Bethanië** wordt incidenteel op verzoek gezorgd voor deskundigheidsoverdracht. Dit heeft nog geen structureel karakter. Men wil wel graag op meer structurele basis deskundigheid overdragen, maar daar is vooralsnog geen menskracht voor beschikbaar.
- 6 Door sommige **Bureaus Vertrouwensarts (BVA's)** en **RIAGG's** worden incidenteel regionale/lokale cursussen op het gebied van kindermishandeling opgezet (b.v. in Zevenaar).

2 Er blijkt overigens volgens de VKM in de praktijk niet zozeer een gebrek te zijn aan cursusontwikkeling, maar het schort huns inziens met name aan de promotie en implementatie van deze cursussen. Daarom heeft bij hen het bijeen krijgen van geld om de cursus daadwerkelijk uit te kunnen voeren en het promoten van de cursus steeds meer prioriteit gekregen.

3 Van WVC is subsidie ontvangen om de ontwikkelde cursus tien keer te geven. Per cursus worden gemiddeld 2 buurtnetwerken getraind.

De bovengenoemde cursussen hebben grotendeels een incidenteel karakter, staan slechts open voor een beperkte beroepsgroep en/of zijn vrij beperkt qua omvang/thematiek.

In het kader van de Beleidsbrief heeft WVC extra middelen vrij gemaakt voor een cursusaanbod specifiek voor de jeugdhulpverlening.

Direct gevolg van dit beleidsvoornemen is geweest, dat aan STAT, Circon en de VKM opdracht is gegeven zo'n deskundigheidsbevorderend programma op het gebied van kindermishandeling te ontwikkelen. Ook door de Raden voor de Kinderbescherming zijn op dit gebied activiteiten ontwikkeld.

Cursusaanbod binnen de Raad voor de Kinderbescherming

Enkele Raden hebben voor hun medewerkers op lokaal/regionaal niveau cursussen uitgevoerd. Daarnaast is door de centrale commissie vorming en opleiding van de Raad de cursus "Bij kinderen te rade" georganiseerd. Deze cursus heeft een lengte van 13 dagen en is met name gericht op het vergroten van de theoretische kennis van de maatschappelijk werkers bij de Raden op het gebied van de ontwikkelingspsychologie en het leren praten met kinderen⁴. Kindermishandeling is één van de thema's die in deze veel bredere cursus wordt behandeld en dit thema beslaat 2 dagdelen: één over kindermishandeling in het algemeen en één over seksuele kindermishandeling. Het doel is dat uiteindelijk alle maatschappelijk werkers bij de Raden deze cursus hebben gevolgd. Op dit moment hebben 235 deelnemers de cursus gevolgd. Vanaf 1991 is de cursus 4 keer per jaar aangeboden, per 1994 is dit teruggebracht naar 2 keer per jaar. Bedoeling is dat er nog ongeveer 150 mensen getraind worden. Aangezien het personeelsbestand bij de Raden nogal wisselt, wordt de cursus voorlopig nog wel gegeven.

In principe is de cursus alleen bedoeld voor medewerkers van de Raden, maar in ongeveer 7 gevallen zijn open plaatsen opgevuld door medewerkers van gezinsvoogdij-verenigingen. In de toekomst zal er, ook op het gebied van deskundigheidsbevordering, steeds meer met de gezinsvoogdij-verenigingen samengewerkt gaan worden. Waarschijnlijk gaan zij deze cursus binnenkort ook afnemen⁵, zij het in iets gewijzigde vorm.

Trainingsprogramma's van STAT, Circon en VKM

Dit trainingsaanbod bestaat uit de volgende drie onderdelen:

1 De basistraining "Kindermishandeling, van signaal tot hulp".

Deze training omvat drie blokken: een blok over de achtergronden van kindermishandeling en hulpverlening; één over gespreksvoering met respectievelijk kinderen en ouders en één waarin wordt ingegaan op het zogenaamde vijf-fasen model en op samenwerking. De training wordt afgesloten met een dag waarop managers/beleidsmedewerkers van de deelnemende instellingen uitgenodigd zijn.

Doelgroep van de basistraining zijn uitvoerend werkers die op dit terrein al enige ervaring hebben en die zich verder willen bekwamen in het hanteren van de problemen rond kindermishandeling. Deze doelgroep is alleen op de afsluitende dag uitgebreid tot managers/beleidsmedewerkers.

De basistraining bestaat uit 17 dagdelen.

⁴ De cursus richt zich op het praten met kinderen van 0 - 12 jaar.

⁵ De cursus is uitbesteed aan de Universiteit van Utrecht. De Raden spreken per jaar met de Universiteit af hoeveel cursussen ze dat jaar zullen afnemen. Aangezien het aantal afgenomen cursussen in 1994 zakt van 4 naar 2, is het goed mogelijk dat de resterende 2 cursussen door de gezinsvoogdij-verenigingen worden afgenomen.

- 2 De **module 1** - training "Signalering en hulpverlening bij seksueel misbruik".
Deze module richt zich op het signaleren van seksueel misbruik, het bespreekbaar maken daarvan met (vermoedelijke) slachtoffers en hun ouders en het op gang brengen van hulpverlening.
Doelgroep van deze module zijn uitvoerend medewerkers, die ten minste enkele jaren hulpverleningservaring hebben en die op grond van ervaring en/of scholing de materie uit de basistraining beheersen.
De module 1 beslaat 8 dagdelen.
- 3 De **module 2** - training "Confrontatiegesprekken met ouders en met plegers".
De training besteedt onder meer aandacht aan de strategische voorbereiding van de confrontatiegesprekken, de gespreksvoering zelf en de opvang volgens verschillende scenario's.
De training gaat uit van een kindgerichte benadering, wat wil zeggen dat contacten met ouders en/of plegers functioneel zijn in de hulp aan het kind.
De **doelgroep** van module 2 bestaat net als bij module 1 uit uitvoerend medewerkers, die tenminste enkele jaren hulpverleningservaring hebben en die geacht worden de materie uit de basistraining te beheersen.
Module 2 beslaat 6 dagdelen.
- Verder is in het najaar van 1993 eenmalig een verkorte training kindermishandeling aangeboden, die wegens gebrek aan belangstelling niet is doorgegaan en zijn vanaf 1993 op verzoek van instellingen trainingen op maat verzorgd. Eind 1993 zijn er twee van zulke in-service-trainingen gegeven, één aan medewerkers van een JAC en één aan medewerkers van een RIAGG.
Het door STAT, Circon en VKM - in opdracht van WVC - ontwikkelde programma wordt in dit deelrapport geëvalueerd.

3 Voorgeschiedenis en verspreiding STAT-trainingen

3.1 Voorgeschiedenis en ontwikkeling trainingsaanbod

WVC heeft in 1990 aan STAT, Circon en de VKM de opdracht gegeven om een deskundigheidsbevorderend programma op het gebied van kindermishandeling te ontwikkelen.

Hiervoor golden de volgende uitgangspunten⁶.

1 Spreiding van kennis.

Doel was dat elke jeugdhulpverleningsinstelling eind 1993 over minimaal één medewerker zou beschikken die geschoold is in het herkennen van signalen van kindermishandeling en op de hoogte is van behandelings- en doorverwijzingsmogelijkheden. Op een totaal van ongeveer 500 jeugdhulpverleningsinstellingen betekent dit dat naast de op dit terrein reeds ervaren hulpverleners er 350 jeugdhulpverleners geschoold dienen te worden voor 1994⁷.

2 Interne deskundigheidsoverdracht door de deelnemers aan de programma's.

De deelnemers dienen na afloop van het programma zorg te dragen voor het verspreiden van de opgedane kennis binnen de instelling.

3 Samenwerking.

De deelnemers dienen in samenwerking met personen binnen andere instellingen het beleid van de instellingen actief te richten op een adequaat hulpverleningsaanbod. Hierbij heeft een regionale aanpak prioriteit.

De onderlinge taakverdeling van de drie door WVC aangewezen instanties, die samen een projectgroep vormden, was van te voren vastgelegd en zag er als volgt uit. Circon heeft de structuur van het programma en het materiaal voor de basistraining ontwikkeld, STAT heeft later de twee modules ontwikkeld en diende zorg te dragen voor de verspreiding en uitvoering van de trainingen, de VKM bracht haar inhoudelijke deskundigheid in. Omdat STAT geen bekende organisatie was binnen het terrein van de kindermishandeling werd later afgesproken dat de VKM haar netwerk van regionale contactpersonen ter beschikking zou stellen. Knelpunt bij de samenwerking vormde het feit dat de verdeling van het geld en van de taken al vast lag en dat de VKM geen financiële middelen waren toegekend voor deelname aan het project. Bovendien waren de drie partijen geen goede bekenden van elkaar. Later heeft de VKM van WVC alsnog een financiële tegemoetkoming gekregen.

Verder was er een adviesgroep, die de kwaliteit van de inhoud van de training bewaakte. De adviesgroep functioneerde naar tevredenheid en ook de samenwerking met de projectgroep verliep goed.

In de eerste helft van 1991 zijn de hoofdlijnen van het trainingsprogramma ontwikkeld. Besloten werd het programma onder te verdelen in een basistraining en twee specialistische modules.

De basistraining is de tweede helft van 1991 uitgetest in twee pilots, waarna de inhoud nog enigszins is bijgesteld. Vanaf 1992 is de basistraining aangeboden. De twee modules zijn in respectievelijk 1992 en 1993 door STAT ontwikkeld en zijn vanaf najaar 1992 respectievelijk najaar 1993 aangeboden.

⁶ Zie de Beleidsbrief kindermishandeling, p. 30 en 31.

⁷ Deze cijfers zijn afkomstig uit de Beleidsbrief, p. 31.

3.2 Aantal deelnemers per jaar

De basistraining is in 1991 uitgetest in 2 pilots. Aan deze pilots hebben 30 personen deelgenomen.

In 1992 is de definitieve basistraining twee keer gegeven aan in totaal 35 deelnemers. De module 1 is in het najaar van 1992 voor het eerst uitgevoerd. Er waren toen 12 deelnemers.

In 1993 is de basistraining 7 keer uitgevoerd. Het totaal aantal deelnemers bedroeg toen 95 personen. De module 1 is in 1993 4 keer verzorgd voor in totaal 50 personen en deze module is ook één keer als in-service-training uitgevoerd voor 18 medewerkers van een RIAGG. Module 2 is in het najaar van 1993 voor het eerst aangeboden en is toen 1 keer voor 12 personen uitgevoerd en ook één keer als in-service-training voor 6 medewerkers van een JAC.

Tabel 1 geeft een overzicht.

Tabel 1: Aantal deelnemers per training per jaar

Type training	1991	1992	1993	Totaal
Basistraining	30	35	95	160
Module 1	-	12	68	80
Module 2	-	-	18	18
Totaal	30	47	181	258

Er zijn 15 deelnemers die aan meer dan één training hebben meegedaan. Eén persoon heeft zowel de basistraining als module 2 gevolgd en 14 personen zowel de basistraining als module 1. In totaliteit zijn dus 243 verschillende personen via het trainingsaanbod bereikt.

In het totaal zijn 169 verschillende instellingen bereikt: 111 instellingen via de basistraining, 48 via module 1 en 10 via module 2.

Het streven, zoals vermeld in de Beleidsbrief Kindermishandeling, was om voor 1994 van 350 instellingen minimaal één medewerker te trainen. Dit streven is dus bij lange na niet gehaald. Hierbij dient opgemerkt te worden dat het uitgangspunt van WVC om slechts één werknemer per instelling te trainen, in de loop van de tijd is losgelaten. Om meer aan te sluiten bij de behoeften van de instellingen, zijn in 1993 trainingen op maat aangeboden, waarmee per training meerdere werknemers van één instelling bereikt werden. Het beter afstemmen van het aanbod aan de behoefte van de markt impliceerde dus het loslaten van dit uitgangspunt van WVC (zie paragraaf 3.4).

In principe was het project "Intensivering deskundigheidsbevordering" een driejarig project. Aangezien het project een lange aanloop heeft gehad, is besloten om ook 1994 te bestempelen als projectjaar, waarin de ontwikkelde trainingen aangeboden worden. Het is dus mogelijk dat in de komende tijd het streefaantal alsnog gehaald wordt of in ieder geval dichterbij benaderd wordt.

3.3 Verspreidingsactiviteiten

In het kader van de verspreiding van het trainingsaanbod zijn de volgende activiteiten ondernomen⁸:

1 Mailing van een brochure.

Vanaf 1992 is er elk half jaar een brochure uitgebracht met het nieuwste trainingsaanbod. In de eerste mailing werd alleen een beschrijving gegeven van het aanbod, maar de exacte data en lokaties werden nog niet vermeld. Die werden in een vervolgmailing verstrekt, die gericht per regio werd verspreid. Dit hing samen met het feit dat de trainingen aanvankelijk per regio aangeboden werden. Toen bleek dat er per regio te weinig deelnemers waren, is men vervolgens landelijk trainingen gaan organiseren⁹.

Voor de mailing is gebruik gemaakt van het STAT-adressenbestand. Het bleek echter dat dit bestand niet optimaal is: in ongeveer een derde van de gevallen bleek de brochure niet bij de juiste persoon te zijn beland¹⁰.

2 Telefonisch contact met alle regionale samenwerkingsnetwerken.

Na de eerste mailing is door STAT telefonisch contact opgenomen met alle regionale samenwerkingsnetwerken op het gebied van kindermishandeling. Dit leverde zeer wisselende reacties op. Sommigen besloten de training op de agenda te plaatsen, anderen gaven de brochure extra aandacht door deze nogmaals met een begeleidende brief rond te sturen. Sommigen reageerden ook afhoudend/agressief ("waar bemoei je je mee"). De telefoonronde heeft geleid tot drie regionale trainingen (voor de regio Noord Holland, Midden Holland en Drenthe).

3 Bellen van alle gemailde instellingen in 3 regio's.

Na de eerste mailing zijn in 3 regio's (te weten Utrecht, Den Haag en de kop van Noord Holland) door VKM-contactpersonen alle gemailde instellingen gebeld. Dit tijdrovende karwei gaf goed inzicht in de redenen waarom men niet aan de training wilde deelnemen. Het bleek echter geen effect te hebben op de respons, zodat deze handelwijze niet wordt voortgezet.

Ondanks deze activiteiten liet de respons in 1992 ernstig te wensen over: er kwamen in dat jaar slechts 35 inschrijvingen voor de basistraining binnen. De in het najaar voor het eerst aangeboden module 1 trok 12 deelnemers.

3.4 Redenen tegenvallende deelname en aanpassingen aanbod

Centraal probleem bij de verspreiding vormde het feit dat de training niet ontwikkeld was als reactie op een vraag vanuit het veld, maar vanuit de overheid. Nadat het aanbod ontwikkeld was, bleek het lastig om de beoogde doelgroep te bereiken.

Uit de telefoonronde van VKM-contactpersonen en uit de door DSP gehouden interviews blijkt dat de instellingen de volgende bezwaren hadden tegen deelname aan de basistraining:

8 Onderstaande activiteiten zijn m.n. ontplooid in 1992, teneinde de basistraining te promoten. Pas later zijn module 1 en 2 ontwikkeld. De promotie-activiteiten voor de modules zijn beperkt gebleven tot het mailen van de brochure.

9 Door de lokatie van de trainingen te spreiden over het land, werd nog wel enigszins een regionale spreiding verkregen.

10 Dit kwam naar voren tijdens de belronde van de VKM-contactpersonen (zie ad 3).

Vorm en inhoud training sluiten niet op de behoefte aan

Uit onderzoek (o.a. van het NcGv) was gebleken dat het veld met name behoefte zou hebben aan deskundigheidsbevordering op het gebied van het signaleren van kindermishandeling en het opstarten van de hulpverlening (de zogenaamde eerste fase van het hulpverleningsproces) en niet zozeer op het gebied van de uitvoering en nadere invulling van de hulpverlening (de tweede fase). Daarom was door de projectgroep besloten de inhoud van de training met name op de eerste fase te richten. Verder wilde men een breder aanbod dan dat van de andere reeds bestaande cursussen ontwikkelen, dus niet alleen ingaan op technieken, maar ook op achtergronden en het geheel binnen een kader plaatsen. Aldus ontstonden de drie blokken, die bij nadere invulling 17 dagdelen in beslag namen. Later bleek echter - onder meer uit de belronde van de VKM-contactpersonen - dat de grote omvang van de basistraining een belemmering vormde voor sommige instellingen om deel te nemen. Ook bleken meer instellingen dan verwacht juist behoefte te hebben aan deskundigheidsbevordering die betrekking had op de tweede fase van de hulpverlening. Teneinde het aantal deelnemers op te krikken is in 1993 getracht meer aansluiting te zoeken bij de behoeften van de markt:

- Er is een verkorte versie van de basistraining ontwikkeld, teneinde tegemoet te komen aan het bezwaar van de grote omvang van de basistraining.
Er bleek echter ook geen behoefte te zijn aan deze verkorte versie.
- Op verzoek van instellingen zijn er vanaf 1993 in-service-trainingen op maat aangeboden.

Hier bleek duidelijk behoefte aan te zijn. Feit is wel dat hiermee afgeweken is van de uitgangspunten van spreiding van kennis (één persoon trainen per instelling, die het op zijn/haar beurt verder in de instelling verspreidt) en het stimuleren van regionale samenwerking.

De prijs van de training is te hoog en deelname kost te veel tijd

De prijs en de benodigde tijd hangen uiteraard samen met de omvang van de training.

Het feit dat de twee pilots, die voor de deelnemers gratis waren, binnen drie weken vol zaten, vormt een indicatie dat met name de **prijs** een belemmering vormde voor deelname¹¹. Toen in 1992 de respons zo tegenviel, is met WVC overleg gevoerd over de prijs. In november 1992 is daarop besloten om de prijs naar beneden te brengen¹². De respons verbeterde vervolgens in 1993 aanzienlijk. In hoeverre instellingen bereid zijn tot (grote) investeringen in deskundigheidsbevordering, hangt samen met het belang dat het management hecht aan deskundigheidsbevordering. Tot voor kort zagen veel instellingen deskundigheidsbevordering meer als individuele ontplooiingsmogelijkheid voor hun werknemers, dan als stuurmiddel voor het management. Sinds kort lijkt deze visie enigszins gewijzigd te zijn. Dit blijkt ook uit de intentie-verklaring van het VOG, die te beschouwen valt als een morele oproep van werkgevers aan de instellingen om deel te nemen aan het programma¹³. Overigens bestaat wel de indruk dat instellingen voor algemene deskundigheidsbevordering tot grotere investeringen bereid zijn dan voor thematische deskundigheidsbevordering.

11 De prijs van de basistraining bedroeg f 1.100,- per deelnemer.

12 Het VOG speelde op verzoek van STAT een belangrijke rol bij deze onderhandelingen met WVC. De prijs werd teruggebracht tot f 850,- per deelnemer.

13 De VOG heeft haar leden een brief gestuurd waarin het trainingsaanbod van STAT nog eens onder de aandacht werd gebracht.

De mensen zijn trainingsmoe

Het is altijd moeilijk te beoordelen in hoeverre dit argument als smoes wordt gebruikt. Hoe zwaar dit argument weegt, hangt bovendien samen met de mate waarin de training prioriteit krijgt van het management.

Het onderwerp kindermishandeling heeft geen prioriteit en/of de benodigde deskundigheid is al aanwezig

Als binnen een instelling de benodigde deskundigheid al aanwezig is, is dat een goed argument om niet deel te nemen aan het programma. Probleem is echter dat de beoordelers op dit gebied een blinde vlek kunnen hebben: zij denken dat er voldoende deskundigheid aanwezig is, maar in praktijk blijkt dat dat tegen kan vallen.

Hetzelfde geldt voor de beoordeling dat kindermishandeling geen prioriteit behoeft. Als een instelling weinig geconfronteerd wordt met kindermishandeling, kan dat ook zijn omdat de werknemers te weinig oog hebben voor het verschijnsel.

Er zit te weinig tijd tussen de aankondiging en de uitvoering van de training

Het blijkt dat er vaak veel tijd zit tussen de intentie van een instelling om deel te nemen aan een training en het officiële besluit daaromtrent. Men wil wel aan een training deelnemen, maar kan (nog) niet op de aangekondigde data. Als reactie hierop wordt door STAT tegenwoordig het programma zo spoedig mogelijk aangekondigd en worden instellingen die aangeven op termijn belangstelling te hebben, gericht gemaild wanneer een volgende training plaatsvindt.

Het standaard trainingsaanbod houdt te weinig rekening met de specifieke vragen en behoeften van de instellingen

Als reactie op dit argument is door STAT het aanbod uitgebreid met een training op maat, die op verzoek van een instelling verzorgd wordt. Het blijkt dat hier een markt voor bestaat¹⁴.

Conclusie

Het blijkt moeilijk te zijn om de markt een 'produkt' te verkopen waar men niet zelf om gevraagd heeft. Als overheid kan je in deze wel sturend optreden, maar er dient dan wel terdege aandacht te worden besteed aan het afstemmen van het aanbod op de markt en het warm maken van de markt voor het aanbod (b.v. door het verschaffen van informatie over kindermishandeling en het via publikaties benadrukken van het belang/effect van training). Ook de prijs en de andere voorwaarden dienen dan zo gunstig mogelijk te zijn.

¹⁴ Er zijn sinds najaar 1993, toen trainingen op maat voor het eerst zijn aangeboden, twee van dit soort trainingen verzorgd. Op dit moment zitten er voor 1994 nog zeker 4 van dit soort trainingen in de pen.

4 Resultaten enquête

Onder alle 243 deelnemers aan het STAT-cursusaanbod is een schriftelijke enquête uitgezet, met als doel na te gaan welke doelgroep bereikt is, hoe men het aanbod beoordeelt en welke effecten deelname heeft gehad op het werk van de cursisten.

4.1 Respons enquête en doelgroepbereiking

Ruim de helft van het totaal aantal cursisten is via de schriftelijke enquête bereikt. Tabel 2 geeft een overzicht.

Tabel 2: Aantal cursisten, aantal respondenten en bereik

	Cursisten	Respondenten	Bereik
	abs.	abs.	%
Basistraining	160	100	63
Module 1	80	41	51
Module 2	18	10	56
Totaal	258*	151**	59

* Waaronder 15 dubbeltellingen, mensen die aan meer dan één module/training meededen. In totaal hebben dus 243 cursisten deelgenomen.

** Waaronder 11 dubbeltellingen; in totaal hebben dus 140 mensen (58%) deelgenomen aan het onderzoek.

De cursisten van de basistraining zijn het best bereikt, maar van de cursisten die module 1 of 2 hebben gevolgd is ook minimaal de helft bereikt. Dergelijke responspercentages kunnen als redelijk worden beschouwd voor een schriftelijke enquête. Bij nadere analyse blijkt dat alle werksoorten goed zijn vertegenwoordigd in de onderzoeksgroep¹⁵.

Tabel 3 geeft informatie over de deelname van de verschillende 'werksoorten' aan de training en de modules.

¹⁵ Met dien verstande dat module 1 eenmaal gegeven is als in-service training aan 18 medewerkers van één RIAGG, en module 2 eenmaal gegeven is als in-service training voor 8 deelnemers van Jeugd en Gezin. In beide gevallen werd slechts één ingevulde vragenlijst geretourneerd (die men wellicht wel gezamenlijk had ingevuld).

Tabel 3: Werkplek cursist per type training

	Basistraining		Module 1		Module 2		Totaal	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
Jeugd en Gezin	20	21	7	18	1	10	28	19
Residentiële jeugd- hulpverlening	17	18	14	35	3	30	34	22
Boddaert	7	7	-	-	-	-	7	5
Andere jeugdhulp- verlening	16	16	6	15	2	20	24	17
Politie	19	20	3	8	-	-	22	15
Reclassering	2	2	-	-	-	-	2	1
Raad voor de Kinderbescherming	1	1	-	-	-	-	1	1
BVA	1	1	-	-	3	30	4	3
RIAGG	2	2	1	3	-	-	3	2
M.W.	2	2	4	10	-	-	6	4
GGD	2	2	2	5	-	-	4	3
Anders	8	8	3	8	1	10	12	8
Onbekend	3	-	1	-			4	-
Totaal	97	100	41	100	10	100	151	100

Bijna tweederde (63 %) van de deelnemers is afkomstig uit de jeugdhulpverlening. Met name de voogdij-instellingen en de residentiële jeugdhulpverlening zijn goed vertegenwoordigd in de trainingen.

Van de overige justitiële instellingen (politie, reclassering en de Raad voor de Kinderbescherming) is vooral de politie goed vertegenwoordigd.

Opvallend is overigens dat medewerkers van de twee belangrijkste meldpunten voor kindermishandeling, het BVA en de Raad voor de Kinderbescherming, nauwelijks aan de modules 1 en 2 hebben deelgenomen, terwijl deze medewerkers wel nadrukkelijk tot de doelgroep van de modules behoorden. Gezien hun grote ervaring en deskundigheid behoren ze overigens niet tot de doelgroep van de basistraining¹⁶.

In tabel 4 is weergegeven waar het zwaartepunt ligt van de functie van de respondenten.

16 De basistraining is bedoeld voor uitvoerend medewerkers met enige ervaring; de modules 1 en 2 zijn bedoeld voor uitvoerend medewerkers die tenminste enkele jaren hulpverleningservaring hebben.

Tabel 4: Zwaartepunt functie cursisten

	Basistraining		Module 1		Module 2		Totaal	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
Uitvoerend	80	82	35	88	9	90	124	84
Leidinggevend/ coördinerend	11	11	3	8	1	10	15	10
Beleid/manager	1	1		-		-	1	1
Anders	6	6	2	5		-	8	5
Onbekend	2	-	1	-			3	-
Totaal	100	100	41	100	10	100	151	100

Verreweg het merendeel van de cursisten (84%) heeft inderdaad een functie op voornamelijk uitvoerend niveau. Dit betekent dat de primaire doelgroep goed is bereikt, althans voor zover het de functie van de deelnemers betreft. Overigens sluit de basistraining af met een dag voor beleidsmedewerkers. Deze beleidsmedewerkers zijn niet apart geënquêteerd. Wel bleek uit verschillende interviews met sleutelpersonen dat deze afsluitende dag het minst geslaagde onderdeel van de basistraining vormde.

In tabel 5 is de werkervaring van de respondenten weergegeven.

Tabel 5: Werkervaring cursisten met kindermishandeling

	Basistraining		Module 1		Module 2		Totaal	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
<i>Hoe lang ermee te maken</i>								
Minder dan 3 jaar	18	18	4	10	1	10	23	15
3 tot 6 jaar	25	25	18	44	3	30	46	31
Meer dan 6 jaar	56	57	19	46	6	60	81	54
Onbekend	1	-					1	
Totaal	100	100	41	100	10	100	151	100
<i>Hoe vaak zelf hulp verleend de laatste 2 jaar</i>								
0 keer	12	11	3	7	-	-	15	10
1 tot 5 keer	36	37	15	37	4	40	55	37
5 tot 10 keer	21	22	12	29	2	20	35	24
10 tot 20 keer	19	20	6	15	1	10	26	18
20 keer of meer	9	9	5	12	3	30	17	11
Onbekend	3	-					3	-
Totaal	100	100	41	100	10	100	151	100

Er blijkt nauwelijks verschil te zijn in het aantal jaren werkervaring tussen enerzijds de respondenten van de basistraining en anderzijds de respondenten die deelnamen aan de modules.

In de doelgroepomschrijving wordt gesproken van enige ervaring als voorwaarde voor de basistraining en enkele jaren ervaring als criterium voor de modules. Voor alle cursussen geldt echter dat de grootste groep respondenten al meer dan zes jaar werkervaring had met kindermishandeling.

Ook het aantal keer dat men de afgelopen twee jaar zelf hulp verleend heeft bij kindermishandeling komt voor de drie groepen ongeveer overeen: 50 tot 60 % van de respondenten heeft in minimaal vijf gevallen van kindermishandeling zelf hulp verleend.

De aard van de gevallen waarmee men te maken kreeg is - ter aanvulling - weergegeven in tabel 6.

Tabel 6: Sporen waarmee respondenten laatste 2 jaren te maken hebben gehad*

	Basistraining		Module 1		Module 2		Totaal	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
Hulpverlening aan kinderen	28	29	37	90	8	80	73	49
Hulpverlening aan volwassen slachtoffers	52	54	9	22	3	30	64	43
Hulpverlening aan daders	58	60	3	7	4	40	65	44
Hulpverlening aan derde/overige gezinsleden	53	55	10	24	9	90	72	49
Anders	66	68	5	12	1	10	72	49

* Aangezien men in de afgelopen 2 jaar met meerdere sporen te maken kan hebben gehad, komen de totaalpercentages (die overigens niet in de tabel vermeld staan) boven de 100 % uit.

Voor elk spoor geldt dat ongeveer de helft van alle respondenten er ervaring mee heeft. Per trainingsgroep varieert het beeld echter nogal. De respondenten van module 1 en module 2 hebben met name ervaring met hulpverlening aan kinderen. Dit in tegenstelling tot deelnemers aan de basistraining. Opvallend is dat die weer meer ervaring hebben met hulpverlening aan volwassenen (zowel volwassen slachtoffers als daders en overige volwassenen). Dit kan wellicht gedeeltelijk verklaard worden door het feit dat politiemensen naar verhouding vaak deelnemen aan de basistraining.

Tenslotte bleek ongeveer een vijfde van alle cursisten al eerder een cursus op het gebied van kindermishandeling te hebben gevolgd. Naast andere STAT trainingen/modules werden onder meer genoemd de cursus 'Bij kinderen te rade' (van de Raden voor de Kinderbescherming), interne scholingen en cursussen in het kader van een beroepsopleiding.

4.2 Beoordeling training

De cursisten is gevraagd een rapportcijfer te geven aan de gevolgde training(en).

Tabel 7: Rapportcijfer respondenten

	Basistraining		Module 1		Module 2		Totaal	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
4 of minder	1	1	-	-	-	-	1	1
5	2	2	-	-	-	-	2	1
6	7	7	2	5	-	-	9	6
7	34	34	9	22	2	20	45	30
8	46	46	22	54	6	60	74	49
9	8	8	7	17	2	20	17	11
10	1	1	1	2	-	-	2	1
Onbekend	1	-					1	-
Totaal	100	100	41	100	100		151	100

De trainingen worden in het algemeen zeer hoog gewaardeerd. Ongeveer de helft van de deelnemers heeft de gevolgde training een 8 gegeven. Slechts een enkeling gaf de (basis)training een onvoldoende. De modules worden nog iets hoger gewaardeerd dan de basistraining. Men gaf voor de basistraining gemiddeld een 7,5, voor module 1 gemiddeld een 7,9 en voor module 2 gemiddeld een 8,0. Al met al kan geconcludeerd worden dat de deelnemers zeer te spreken zijn over de kwaliteit van de trainingen.

In hoeverre sloten de trainingen aan bij de kennis van de deelnemers? Tabel 8 geeft antwoord op deze vraag.

Tabel 8: Aansluiting trainingen op kennis cursisten

	Basistraining		Module 1		Module 2		Totaal	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
Cursist had te weinig kennis	-	-	-	-	-	-	-	-
Cursist had precies genoeg kennis	62	62	32	78	9	90	103	68
Cursist had enigszins teveel kennis	34	34	8	20	1	10	43	28
Cursist had veel te veel kennis	4	4	1	2	-	-	5	3
Totaal	100	100	41	100	100		151	100

Geen enkele deelnemer was van mening dat hij/zij te weinig kennis had om de betreffende training goed te kunnen volgen. De trainingen waren dus niet te hoog gegrepen voor de deelnemers. Met name de modules bleken goed aan te sluiten bij het kennisniveau van de cursisten: 80 tot 90% van de deelnemers aan de modules zegt precies genoeg kennis te hebben. Voor de basistraining ligt dat percentage iets minder gunstig, namelijk op 62%. Bijna 40% van de deelnemers aan de basistraining geeft aan dat een deel van de overgedragen informatie al bekend was. Dit sluit aan bij de eerdere constatering dat de deelnemers aan de basistraining meer werkervaring hadden dan de bedoeling was.

De deelnemers is ook gevraagd in hoeverre de door hen gevolgde trainingen aansloten bij de wijze waarop ze in de praktijk werken en bij de problemen waarmee ze in hun werk te maken hebben.

Tabel 9 geeft een overzicht.

Tabel 9: Beoordeling trainingen wat betreft aansluiting op werkwijze respondenten en door hen ervaren praktijkproblemen

	Werkwijze		Praktijkproblemen	
	abs.	%	abs.	%
Training sloot erg slecht aan	-	-	-	-
Training sloot vrij slecht aan	9	6	11	7
Training sloot vrij goed aan	103	69	96	64
Training sloot erg goed aan	38	25	44	29
Onbekend	1	-		
Totaal	151	100	151	100

Geen enkele cursist vond de training(en) erg slecht aansluiten bij hun werkwijze en praktijkproblemen. Bijna iedereen vond de trainingen op deze punten vrij goed tot erg goed aansluiten. Bij nadere analyse blijken de modules nog wat beter te scoren dan de basistraining. Module 1 blijkt met name erg goed aan te sluiten bij de praktijkproblemen van de cursisten: 44% van deze deelnemers zegt dat de training erg goed aansloot bij de eigen praktijkproblemen.

4.3 Toetsingen van de beoogde effecten

In deze paragraaf wordt eerst beschreven in hoeverre inhoudelijke leerdoelen, die per training zijn geformuleerd, volgens de deelnemers zijn gerealiseerd. Daarna wordt ingegaan op de realisering van twee doelen die door WVC zijn geformuleerd, te weten:

- het programma dient regionale samenwerking te stimuleren;
- de deelnemers dienen hun opgedane deskundigheid intern over te dragen aan collega's.

Aangezien de inhoud van de drie trainingen nogal verschilt, zal het te verwachten effect per training ook variëren. De tabellen 10 tot en met 12 geven per training een overzicht van de mate waarin deelnemers aangeven dat hun vaardigheden

verbeterd zijn als gevolg van de verschillende trainingen.

De deelnemers van de basistraining is gevraagd in welke mate de volgende vaardigheden zijn verbeterd als gevolg van de training:

- de communicatievaardigheden van de cursist bij gesprekken met kinderen;
- de communicatievaardigheden van de cursist bij gesprekken met het hele gezin;
- de vaardigheid om de vermoedens van kindermishandeling die de cursist heeft in het betreffende gezin bespreekbaar te maken;
- de vaardigheid om kindermishandeling te signaleren;
- de vaardigheid om vermoedens van kindermishandeling te exploreren;
- de vaardigheid om routes uit te zetten en te taxeren;
- de vaardigheid om de diagnose te stellen en te verwijzen.

Tabel 10: Mate waarin vaardigheden van de respondenten zijn verbeterd als gevolg van de basistraining

Vaardigheid	In grote mate		Enigszins		Niet		N.v.t.	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
Communicatie kinderen	6	6	64	65	18	18	10	10
Communicatie hele gezin	14	14	62	62	9	9	15	15
Bespreken vermoedens in gezin	20	21	58	60	6	6	13	13
Signaleren kindermishandeling	28	28	53	54	11	11	7	7
Vermoedens exploreren	25	25	62	63	5	5	7	7
Routes uitzetten en taxeren	23	23	52	53	12	12	12	12
Diagnose stellen en verwijzen	17	17	59	60	10	10	12	12

Tussen 70 en 87% van de deelnemers geeft aan dat als gevolg van de basistraining de genoemde zeven vaardigheden (minstens 'enigszins') verbeterd zijn. Het signaleren van kindermishandeling en het exploreren van vermoedens lijken het meest verbeterd te zijn.

Het minste effect lijkt de training te hebben gehad op de communicatievaardigheden bij gesprekken met kinderen, al is nog altijd 70% van de deelnemers van mening dat deze vaardigheid ook enigszins of in grote mate verbeterd is.

In tabel 11 is weergegeven in hoeverre de beoogde vaardigheden van de deelnemers van module 1 zijn verbeterd.

Tabel 11: Mate waarin vaardigheden van de deelnemers zijn verbeterd als gevolg van de training 'seksueel misbruik' (module 1)

	In grote mate		Enigszins		Niet		N.v.t.	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
Signaleren kindermishandeling	10	24	27	66	4	10	-	-
Bespreken vermoedens met kind	15	37	23	56	1	3	2	5
Bespreken vermoedens met ouder	7	17	18	43	3	7	13	32
Bespreken seksualiteit*	20	49	20	49	-	-	1	2
Structureren en organiseren hulpverlening	10	24	26	63	1	3	4	10

* Dit doel is voluit als volgt geformuleerd: In hoeverre hebben hulpverleners in hun werk/persoonlijk beter leren omgaan met het (beladen) onderwerp 'seksualiteit'.

Tabel 12: Mate waarin vaardigheden van de deelnemers zijn verbeterd als gevolg van de training 'confrontatiegesprekken met ouders en plegers' (module 2)

	In grote mate		Enigszins		Niet		N.v.t.	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
Confrontatiegesprek ouders	2	20	8	80	-	-	-	-
Confrontatiegesprek pleger	2	20	5	50	1	10	2	20
Opvangen gevolgen confrontatiegesprek	1	10	4	40	2	20	3	30

Ook hier zien we dat de doelbereiking bij de modules groter is dan bij de basistraining. Bij module 1 zegt minimaal 90% dat beoogde vaardigheden (minstens enigszins) zijn verbeterd. Bij module 2 liggen deze percentages tussen de 80 en 100%.

Het verbeteren van de samenwerking tussen de verschillende (regionale) instanties vormde expliciet een doel van de trainingen, met name van de basistraining. Tabel 13 geeft aan in welke mate de verschillende trainingen volgens de cursisten hebben bijgedragen aan het verbeteren van de samenwerking met andere instellingen.

Tabel 13: Mate waarin trainingen hebben bijgedragen aan betere samenwerking met andere instellingen

	Basistraining		Module 1		Module 2		Totaal	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
In grote mate	19	19	5	13	2	20	26	18
Enigszins	47	48	23	58	5	50	75	51
Niet	32	33	12	30	3	30	47	32
Onbekend	2	-	1	-			3	-
Totaal	100	100	41	100	10	100	151	100

Hoewel men dit doel op een gegeven moment heeft laten vallen - toen het niet mogelijk bleek om de training per regio te organiseren - is dit trainingsdoel toch nog in redelijke mate gerealiseerd. Twee derde van de deelnemers geeft aan dat de training enigszins of in grote mate heeft bijgedragen aan een betere samenwerking met andere instellingen.

Een ander uitgangspunt van de trainingen was dat de deelnemers de opgedane deskundigheid intern aan hun collega's zouden overdragen. Tabel 14 geeft aan welke activiteiten door de cursisten op dit gebied zijn ondernomen.

Tabel 14: Activiteiten deelnemers om in training opgedane kennis binnen eigen organisatie te verspreiden*

	Basis-training		Module 1		Module 2		Totaal	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
Interne cursus	20	20	4	10	-	-	24	16
Lezing/voordracht	31	31	13	33	-	-	44	29
Trainingsverslag	12	12	4	10	3	30	19	13
Kennisoverdracht tijdens werkbeprekingen	51	51	23	58	5	50	79	53
Anders	21	21	4	10	4	40	29	19
Niets	7	7	1	3	1	10	9	6

* Er kon meer dan één antwoord worden gegeven.

Slechts 6 % van alle cursisten heeft niets ondernomen om hun in de training(en) opgedane kennis te verspreiden. In bijna alle gevallen is er door de cursisten dus kennis aan collega's doorgegeven, met name via kennisoverdracht tijdens werkbeprekingen. Hoeveel van de opgedane kennis is doorgegeven, valt lastig vast te

stellen. Wel vormt de wijze waarop de kennisoverdracht heeft plaatsgevonden een indicatie voor de omvang en intensiteit van de overdracht. Zo zal er via een interne cursus meer kennis overgedragen worden dan via een trainingsverslag of lezing. Ongeveer een zesde van alle cursisten heeft na het volgen van de training intern een cursus georganiseerd over kindermishandeling. In welke mate er kennis overgedragen wordt via werkbesprekingen is moeilijk te schatten, omdat dat samenhangt met de vraag hoe lang en hoe vaak het onderwerp besproken wordt. Al met al kan gesteld worden dat het doel, dat de cursisten de kennis uit de trainingen overdragen aan collega's, in redelijke mate bereikt lijkt te zijn.

4.4 Samenvatting en conclusies

In totaal hebben 258 cursisten deelgenomen aan het cursusaanbod. Hiervan hebben er 151 meegedaan aan het onderzoek.

Bijna twee derde van alle deelnemers aan het cursusaanbod is werkzaam binnen de jeugdhulpverlening. De politie heeft naar verhouding vaak meegedaan. De politiemensen volgden bijna altijd de basistraining. De Raad en het BVA hebben nauwelijks deelgenomen, ook niet aan de modules 1 en 2.

De **doelgroep** van de cursussen bestond uit uitvoerenden met enige ervaring (basistraining) of enkele jaren ervaring (modules). De **deelnemersgroepen** van basistraining en modules bestonden inderdaad voornamelijk uit uitvoerend werkers. Er bestaat echter nauwelijks verschil in werkervaring tussen de drie deelnemersgroepen. Voor elke groep geldt dat de meerderheid al meer dan zes jaar werkervaring heeft. Wat dat betreft is de beoogde doelgroep dus maar in beperkte mate bereikt.

Al met al valt de beoordeling van het cursusaanbod door de cursisten op alle punten zeer positief uit. De modules 1 en 2 worden over de hele linie net iets positiever beoordeeld dan de basistraining. De basistraining scoort met name iets slechter met betrekking tot de aansluiting op het kennisniveau van de cursisten.

Ruim een derde van deze cursisten gaf namelijk aan dat een (groot) deel van de in de basistraining aangeboden kennis bij hen al bekend was.

Ook wat betreft de realisering van de inhoudelijke doelen scoren de modules iets beter dan de basistraining.

De door WVC geformuleerde doelen te weten een betere samenwerking met andere instellingen en verspreiding van opgedane kennis binnen de eigen organisatie, zijn in beperkte mate gerealiseerd.

5 De toekomst

Teneinde zicht te krijgen op de wensen van de cursisten aan nadere scholing op het gebied van kindermishandeling, is hieromtrent aan hen een vraag gesteld.

Tabel 17: Hebben de cursisten in de toekomst nog behoefte aan nadere deskundigheidsbevordering op gebied van kindermishandeling?

	Basistraining		Module 1		Module 2		Totaal	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
Ja	54	54	33	80	6	66	93	62
Nee	46	46	8	20	3	33	57	38
Totaal	100	100	41	100	9*	100	150	100

* Eén cursist had deze vraag niet ingevuld.

Ruim de helft van de cursisten (62 %) blijkt behoefte te hebben aan nadere deskundigheidsbevordering ten aanzien van kindermishandeling.

Opvallend is dat met name de deelnemers aan de modules, in het bijzonder die van module 1, hier behoefte aan hebben. De behoefte ligt bij de deelnemers aan de basistraining duidelijk wat lager, wat te maken kan hebben met de lengte van de basistraining (17 dagdelen deskundigheidsbevordering is voor sommigen voorlopig wellicht genoeg). Ook het feit dat de beoordeling van de basistraining iets minder positief uitvalt dan die van de modules kan hierbij een rol spelen, met name het gegeven dat voor een derde van de deelnemers aan de basistraining een deel van de aangeboden kennis al bekend was.

Aan de cursisten die aangaven behoefte te hebben aan een nadere deskundigheidsbevordering is vervolgens gevraagd hoe hun behoeften op dit gebied er precies uitzien.

Het blijkt dat de volgende onderwerpen in volgorde van belangrijkheid het meest genoemd worden:

- Cursussen gericht op het meer oefenen in gespreksvoering met betrokkenen.
Er is het meest behoefte aan training in het voeren van gesprekken met ouders (18 keer genoemd). Iets minder worden gesprekken met niet-mishandelende ouders genoemd (15) en het minst gesprekken met kinderen (8).
- Cursussen gericht op de tweede fase van het hulpverleningsproces: het hulpverlenen zelf (18) en de diagnostiek (5).
- Een opfriscursus om op de hoogte te blijven en de geleerde vaardigheden weer 'ns te oefenen (11).
- Een cursus gericht op het verder uitbouwen van het netwerk en het verbeteren van de samenwerking (8).
- Cursussen gericht op specifieke thema's en doelgroepen (o.a. zwakbegaafde kinderen, kinderen uit lage sociale milieus, heel jonge kinderen/peuters, allochtone kinderen) (7).

Welk aanbod er in de toekomst verzorgd gaat worden is nog onduidelijk.

De STAT-trainingen zullen in projectverband in ieder geval nog tot eind 1994 aangeboden worden. In de tweede helft van 1994 zullen er met name trainingen op maat op verzoek van instellingen worden uitgevoerd en module 1. Voor de basistraining blijkt nagenoeg geen animo meer te zijn.

Voorlopig heeft STAT nog geen concrete plannen om de training na afloop van het project te continueren. Continuering van het huidige aanbod zonder steun van subsidie lijkt geen haalbare kaart. Op dit moment betaalt een cursist f 50,- per dagdeel. Hier zit bij de basistraining ongeveer f 115,- en bij de modules f 165,- subsidie op. Als de subsidie wegvalt wordt de training dus duidelijk te duur. Nog onduidelijk is of getracht zal worden vervolgsubsidie te krijgen (wellicht in het kader van een ander project).

De VKM heeft bewerkstelligd dat STAT niet het alleenrecht heeft op het ontwikkelde trainingsmateriaal, maar dat de VKM na afloop van het project ook kan beschikken over het materiaal. De VKM heeft echter voorlopig geen capaciteit en mede daarom ook geen plannen om de trainingen zelf te gaan aanbieden. Wel willen ze het materiaal na afronding van het project ter beschikking stellen aan hun regio-contactpersonen. Die kunnen dat dan gebruiken in het kader van hun voorlichtingsactiviteiten.

Alhoewel de projectgroep en adviesgroep zich officieel nog niet over dit onderwerp hebben gebogen, leven er bij enkele leden wel ideeën over de inhoud van een eventueel in de toekomst te ontwikkelen aanbod.

Dit aanbod zou volgens hen nauw moeten aansluiten bij de behoeften van de markt en dienen te voorzien in de leemten die er zijn in het huidige aanbod. Dit betekent dat men inschat dat de behoeften zich met name zullen voordoen op de volgende terreinen:

- 1 Cursussen die betrekking hebben op fase twee van het hulpverleningsproces: het hulpverlenen zelf. Verschillende cursisten van module 1 en ook enkele instellingen geven volgens STAT aan hier belangstelling voor te hebben. Het STAT-trainingsaanbod was tot nu toe voornamelijk gericht op fase 1: signaleren en opstarten van de hulp.
- 2 Cursussen op maat, die meer aansluiten bij de specifieke vragen en problemen van individuele instellingen. Op dit moment blijkt voor dit onderdeel van het STAT-aanbod de meeste belangstelling te bestaan.
- 3 Cursussen gericht op specifieke thema's en doelgroepen, o.a. kindermishandeling in allochtone gezinnen, seksuele kindermishandeling bij geestelijk gehandicapten e.d.
- 4 Cursussen gericht op procedurele aspecten in plaats van op inhoudelijke kennis-overdracht. De indruk bestaat dat het nu met name daar fout loopt. Men kan bij (seksuele) kindermishandeling namelijk niet terugvallen op de gebruikelijke (hulpverlenings)procedures, omdat kindermishandeling een combinatie is van een opvoedingsprobleem en een delict. Hulpverleners zijn niet gewend om te gaan met delicten en zijn niet erg vertrouwd met de bijbehorende procedures. Ze zouden er daarom nog erg huiverig voor zijn om kindermishandeling als zodanig te benoemen, omdat ze daarmee verantwoordelijkheid op zich nemen voor het vervolg. En omdat men niet zo goed zou weten welke stappen men intern en vooral richting externen (ouders/plegers, BVA, Raad, politie e.d.) moet ondernemen, zou er te vaak op 'safe' worden gespeeld, is de indruk.
- 5 Cursussen voor beleidsmakers/managers teneinde te stimuleren dat er (instellings)beleid op het gebied van kindermishandeling wordt ontwikkeld. Het is niet voldoende om alleen de individuele hulpverlener bij te spijkeren. Zonder ondersteunend beleid kan het individu namelijk weinig. Het structureel verbeteren van de aanpak van kindermishandeling binnen instellingen is daarom

alleen mogelijk als de beleidsmakers hierbij betrokken worden¹⁷.

Deze ideeën lijken voor een deel aardig aan te sluiten bij de behoeften van de cursisten. Uiteraard vormen de geënquêteerde cursisten slechts een klein deel van de totale markt. Om een vollediger beeld te krijgen van de behoeften van de markt zou eigenlijk een breder behoefte-onderzoek nodig zijn.

De belangrijkste conclusie van deze evaluatie is dat het essentieel is dat een cursus-aanbod goed aansluit bij de behoeften van de markt. Verder dient de verdeling van geld en van taken en van verantwoordelijkheden tussen partijen die een deskundigheidsaanbod gaan realiseren, van te voren niet volledig te worden vastgelegd door de subsidiegever.

Indien besloten wordt om in de toekomst een nader aanbod op dit gebied te ontwikkelen verdient het dan ook aanbeveling om eerst een breed behoefte-onderzoek uit te voeren alvorens de vorm en inhoud van zo'n aanbod vast te stellen.

Op basis van de uitkomsten van andere deelevaluaties¹⁸ kan aan de door cursisten en begeleidingscommissieleden genoemde onderwerpen voor deskundigheidsbevordering in de toekomst worden toegevoegd:

- Een cursus 'samenwerken in de hulpverlening inzake kindermishandeling', die liefst op regionaal niveau gegeven zou kunnen worden aan (potentiële) samenwerkingspartners uit de hulpverlenings- en justitiële hoek. Doel van zo'n cursus zou (kunnen) zijn om te komen tot het opzetten van een regionaal samenwerkingsverband.
- Een cursus voor coördinatoren van samenwerkingsverbanden, waarin zij vaardigheden en instrumenten aangereikt krijgen om de samenwerking 'handen en voeten' te geven (protocollen, evaluatie- en registratiesystemen etc.).

17 Uit onderzoek blijkt overigens dat in instellingen waar beleid is ontwikkeld met betrekking tot kindermishandeling ook meer kindermishandeling gesignaleerd wordt. Dit onderzoeksresultaat kan twee dingen betekenen. Het kan zijn dat er op dit gebied beleid is ontwikkeld, omdat het probleem veel gesignaleerd werd. Het kan echter ook dat er meer gesignaleerd wordt juist omdat er beleid is en men zich daardoor gesteund voelt. Men kan dan ook iets met de geconstateerde signalen en durft ze daarom als zodanig te benoemen en ermee naar buiten te treden.

18 Uitgevoerd in het kader van de evaluatie Beleidsbrief Bestrijding van kindermishandeling.